

to danosti. V každém případě však hlavní snahou mého příspěvku bylo ukázat, proč ženy mohou být v nejrůznějších světonázorech a kulturách na každém stupni složitosti neustále chápány jako bytosti, které mají k přírodě blíže než muži. Ženská fyziologie, která se musí delší dobu zabývat „lidským životem“, spojení se strukturálně druhořadým rodinným kontextem, povinnost ujmout se základní funkce přetvořit děti z úrovně pouhých živočichů na kulturní bytosti, „psychika ženy“, příslušně uzpůsobená k mateřským funkcím svou vlastní předchozí socializací a směřující k většímu personalismu a méně zprostředkovaným způsobům utváření vztahů – všechny tyto faktory vedou k domněnce, že žena je bezprostředněji a hlouběji zakořeněná v přírodě. Současně však její „začlenění“ do kultury a její nezbytná úplná participace na ní jsou kulturou uznávány a nelze je popřít. Proto tedy zaujímá intermediární pozici mezi kulturou a přírodou.

Podle toho, jak je interpretována, má tato intermediárnost pro analýzu několik důsledků. V první řadě samozřejmě zodpovídá moji hlavní otázku, proč se na ženu všude pohlíží jako na podřadnější bytost; neboť i když není pokládána za přírodu jako takovou, stále je chápána jako bytost, která transcenduje přírodu méně než muž. Intermediární zde jednoduše znamená „kompromisní status“ v hierarchii přechodu z kultury k přírodě.

V druhé řadě může termín „intermediární“ znamenat „zprostředkující“, tj. takový, který má určité slučující a převodné funkce mezi přírodou a kulturou, tedy sférami, které nejsou (kulturou) chápány jako dva póly jednoho kontinua, ale jako dva světy, v nichž probíhají zásadně odlišné procesy. Rodinná jednotka – a tudíž žena, která je téměř vždy považována za její hlavní představitelku – je jedním ze stěžejních kulturních činitelů v procesu přechodu ze sféry přírody do sféry kultury, zejména v souvislosti se socializací dětí. Trvalá životnost jakékoliv kultury závisí na řádně socializovaných jedincích, kteří se na svět budou dívat očima své kultury a budou více či méně lnout k jejím morálním zásadám. K zajištění takového výsledku musí být funkce rodinné jednotky pod přísným dohledem; stabilita rodinné jednotky jako instituce musí být co možná nejméně zpochybňována. (Některé aspekty ochrany integrity a stability rodinné skupiny spatřujeme v mocných tabu proti incestu, matkovraždě, otcovraždě a bratrovraždě.)⁹ Pokud platí, že žena je univerzálně prvotním činitelem rané socializace,

⁹ Zdá se, že nikomu neleží příliš na srdci sestrovraždá – problém, který by měl být zkoumán.

a že je považována za ztělesnění funkcí rodinné skupiny, budou se na ni vztahovat silnější omezení a zákazy, které tuto jednotku obklopují. Její (kulturně definované) intermediární postavení mezi přírodou a kulturou, její zprostředkovávání (tj. plnění převodných funkcí) mezi přírodou a kulturou, pravděpodobně vysvětlí nejen její nižší status, ale i silnější omezení jejích aktivit. Ženě povolené sexuální aktivity jsou téměř v každé společnosti omezovány více než je tomu u muže, nabízí se jí výběr z mnohem menšího počtu rolí, v daleko menší míře je jí umožněn přímý přístup do řady sociálních institucí. Rovněž je téměř univerzálně socializována tak, aby narozdíl od muže byly její postoje všeobecně konzervativnější, jejich počet omezenější a omezené sociální kontexty jejího života v dospělosti tuto situaci posilují. Sociálně podmíněný konzervatismus a tradicionalismus v myšlení ženy je dalším – snad nejhorším a zajisté nejzákeřnějším – způsobem sociálního omezení a nepochybně souvisí s tradiční funkcí společnosti produkovat dobře socializované členy skupiny.

V poslední řadě může být důsledkem intermediární pozice ženy větší symbolická dvojnáčnost (viz také Rosaldo, *Žena, kultura a společnost*). Jestliže znovu posuneme svoji představu vztahu mezi kulturou a přírodou, můžeme si v tomto případě představit mýtinku uprostřed lesa širšího systému přírody. Z tohoto hlediska je to, co se nachází mezi kulturou a přírodou, neustále na okraji mýtiny představující kulturu; a i když se tudíž může zdát, že sféra intermediárního stojí nad, pod (a vedle) oblasti kultury, je jednoduše mimo ni a okolo ní. Konečně můžeme také pochopit, jak určitý systém kulturního myšlení často dokáže ženě přiřknout zcela polarizované a zdánlivě protikladné významy, neboť, jak se říká, protiklady se přitahují. Skutečnost, že žena často představuje život i smrt, lze uvést jako nejjednodušší příklad.

Abychom získali jiný pohled na tutéž otázku, připomeňme, že psychologický modus přičítaný ženám stojí na počátku i na konci škály způsobů, jimiž si člověk utváří vztahy. U tohoto modu se projevuje sklon utvářet bezprostředněji vztahy s lidmi jako jednotlivci, a nikoliv jako představiteli té nebo oné sociální kategorie; lze jej chápat jako způsob, který buď tyto sociální kategorie „ignoruje“ (a tudíž podvrací) nebo je „transcenduje“ (a dosahuje tak vyššího stupně jejich syntézy) v závislosti na kulturou podmíněné perspektivě každého daného záměru. Proto můžeme snadněji vysvětlit podvrtné femininní symboly (čarodějnice, uhrančivý pohled, menstruační poskrvnění, kastrující matky) a ženské symboly transcendence (matky bo-